

Svim medijima

Usred krize, Hrvatska drastično ograničava uzgoj domaćeg sjemena čak i za vlastite potrebe gospodarstva

Novi Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja upućen u javnu raspravu kroz sustav eSavjetovanja do 10.12.20, donosi nova ograničenja proizvođačima koji na svojim gospodarstvima koriste domaće sjeme i ne uvažava načela ekološke proizvodnje. Tim povodom Hrvatski savez udruge ekoloških proizvođača, Udruga obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava Život i udruga Biovrt - u skladu s prirodom koja održava neformalnu društvenu banku sjemenja, uputile su dopis Ministarstvu poljoprivrede kojim traže drastične izmjene predloženog zakona kako bi se omogućilo daljnje očuvanje biljne genetske raznolikosti i proizvođačima osiguralo temeljno pravo na izbor i uzgoj sjemena za upotrebu na vlastitom gospodarstvu.

Iako se europske direktive koje reguliraju područje sjemenarstva odnose isključivo na komercijalnu proizvodnju sjemena, novi zakon kod nas uvodi pojam "sjeme s obiteljskog gospodarstva" definiran kao sjeme proizvedeno za vlastite potrebe koje je zabranjeno stavljati na tržište. Ovaj pojam u ovakvom kontekstu ne postoji u europskim zakonima! Nadalje, takvo sjeme trebalo bi doradivati kod ovlaštenih dorađivača i koristiti isključivo registrirane sorte. Pravo korištenja vlastitog sjemenja proizvođačima između ostalog, garantira i UN-ova Deklaracija o pravima seljaka i drugih osoba koje rade u ruralnim područjima, koju je obavezna poštivati i naša država.

Ekološko sjemenarstvo uopće se ne spominje iako nova Uredba Europske unije o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (EU 2018/848) unosi značajne novosti po pitanju ekološkog sjemenarstva koje je važno unijeti u ovaj zakon. Tom uredbom naglašava se potreba omogućavanja ekološkim proizvođačima da se služe biljnim reprodukcijom materijalom dobivenim na vlastitim poljoprivrednim gospodarstvima kako bi potaknuli genetske resurse prilagođene posebnim uvjetima ekološke proizvodnje. Novi nacionalni zakon to im onemogućava. Uredbom se dozvoljava upotreba isključivo ekološkog sjemena te se naglašava potreba razvijanja specifičnih, otpornih, lokalno prilagođenih sorata za ekološku proizvodnju što u novom zakonu nije prepoznato.

Ove izmjene zakona se doduše ne odnose na privatne obiteljske vrtove, ali ne zaboravimo da u RH postoje brojni mali OPG-ovi koji svoju egzistenciju osiguravaju uzgojem dijelom za vlastite potrebe, a dijelom za prodaju. Njima bez iznimke i izuzeća Zakon predviđa ograničenje upotrebe vlastitog sjemenja, a u ovim kriznim vremenima to predstavlja dodatni udar na najranjiviji dio malih obiteljskih gospodarstava od kojih mnogi ulaze i u socijalne kategorije. To također znači gubitak domaćih sorata koje još nisu prikupljene u kolekcijama Nacionalne banke biljnih gena i nisu stavljene na sortnu listu. Od ulaska Hrvatske u Europsku Uniju do danas, na sortnoj listi upisano je svega 27 čuvanih sorata. Procedura upisivanja na sortnu listu čuvanih sorata relativno je složena, dugotrajna i nije moguća bez povijesnog dokaza i stručne podrške institucija te je nerealno za očekivati da ovaj proces prijave pada na leđa udruga ili OPGove. Primjenom ovog zakona sav taj genetski materijal biti će izgubljen prije nego im stručnjaci i znanstvenici uspiju pružiti dovoljno pažnje.

Hrvatska banka biljnih gena djeluje netransparentno. Na mrežnim stranicama vrlo je teško pronaći informacije o njenom radu, doći do kontakata, a bazu podataka o uzorcima koji se čuvaju, mogu naći samo najupućeniji. Pitamo se da li poljoprivrednici uopće mogu doći do uzoraka i opisa tih kolekcija, a prema novom prijedlogu Zakona, uvjetuje im se uzgoj sjemena isključivo sa sortnih lista.

Hrvatski savez udruge ekoloških proizvođača

Biovrt - u skladu s prirodom

Udruga OPG-a Hrvatske Život

Nacionalni program čuvanja i održive uporabe biljnih genetskih resursa u prošlom razdoblju nije u potpunosti ostvaren i rezultati nisu dostupni javnosti. Izostale su planirane aktivnosti očuvanja genetske raznolikosti na gospodarstvima (in situ i on farm očuvanje) kao i potpora udrugama. U cijelom svijetu pa tako i kod nas udruge za očuvanje i razvoj genetske raznolikosti imaju značajnu ulogu. One uključuju velik broj članova, profesionalaca i hobista koji čuvaju i koriste genetsko nasljeđe kultiviranog bilja i time mogu održavati živima velike kolekcije bez velikih ulaganja u skupu opremu i strojeve. Spoj stručnih znanja i hobističkog entuzijazma idealna je kombinacija i svatko u njoj može dati doprinos očuvanju ovog važnog dijela baštine i resursa za budućnost našeg zajedničkog prehrambenog sustava.

Neke europske zemlje poput Austrije i susjedne Slovenije našle su mogućnost očuvanja svoje biljne genetske raznolikosti povrća dodatnim olakšavanjem upisa na sortnu listu sorata bez stvarne komercijalne vrijednosti uzgojenih za posebne namjene koje se neslužbeno nazivaju i amaterske sorte. Novi zakon umjesto jednostavnijih procedura predviđa dodatna ograničenja, a to tek treba definirati novi pravilnik.

Popis poljoprivrede Državnog zavoda za statistiku pokazuje da se sjeme u Hrvatskoj proizvodi na svega 400ha. Prema izvještaju Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu objavljenom u Zborniku međunarodnog kongresa oplemenjivanja bilja, sjemenarstva i rasadničarstva u 2019. godini, od ukupno 986 subjekata upisanih u upisnik dobavljača, samo je njih 188 prijavilo proizvodnju dok se ostali bave uvozom. Među proizvođačima je 106 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Posebno je deficitarna proizvodnja sjemena povrća koja zauzima tek 0,2 % proizvodnih površina (34,1 ha). Ekološkog sjemenarstva uopće nema. Sjemenske kompanije koje su se bavile sjemenarstvom i održavanjem osnovnog sjemena povrća propale su, pa Hrvatska uvozi oko 900 tona sjemena povrća godišnje. Osiguravanje i održavanje osnovnog sjemena predstavlja najveću prepreku širenju proizvodnje. Uvođenje dodatnih restrikcija malim proizvođačima u situaciji takve ovisnosti o uvozu predstavlja dodatno ograničavanje domaće proizvodnje na račun stranih kompanija. Najviše čudi što niti jedna druga zemlja Europske unije nema tako stroge restrikcije i uz puno značajniju domaću proizvodnju sjemena. U kontekstu krize koju je uzrokovala pandemija virusa Covid 19 uz djelomično zatvaranje granica kojim smo proljetos svjedočili, možemo reći da daljnje povećanje ovisnosti o uvozu dovodi u pitanje sigurnost hrane za hrvatsko stanovništvo.

Krajnje je vrijeme da sve to promijenimo s ciljem razvoja sjemenarske proizvodnje, pokretanja ekološkog sjemenarstva, očuvanja genetskih resursa i dostojanstvenim životom naših poljoprivrednika.

Nacrt novog Zakona je na mrežnoj stranici e-Savjetovanja do 10.12. i možete ga naći na poveznici: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=15413>